

Vår saksbehandler
Arild Hoel

Referanse
ARHO/02/00152-20/K47

Behandles av	Utvalgssaksnr	Møtedato
Kommunestyret	02/087	18.12.02

Innspill til ny rovviltmelding

Utskrift til:

Miljøverndepartementet Postb. 8013 Dep., 0030 OSLO

Vedlegg:

- 1 Utkast til brev fra Regionrådet til Miljøverndepartementet

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt)

- Ingen

Saksopplysninger

Miljøverndepartementet er i ferd med å utarbeide ny rovviltmelding. I den forbindelse er det anledning for kommunene å komme med innspill. Det er pekt på at kommunene har et særskilt ansvar for å beskrive den faktiske situasjonen på en realistisk og nøktern måte.

For Oppdal er det særlig jerv som har vært skadevolder av betydning. De andre store rovdyrene, bjørn, ulv og gaupe, har til nå opptrådt mer sporadisk i kommunen. Denne saken vil derfor i hovedsak omhandle jerv.

Saueholdet i Oppdal er av svært stor betydning, både økonomisk, ressursmessig og for kulturlandskapet. Nedenfor følger en oversikt over faktaopplysninger.

Oppdal kommune er for tiden landets største saukommune ut i fra antall vinterfora dyr (for tiden vel 19.000 sau). 151 gardbrukere driver aktivt med sau og besetningene er over dobbelt så store som lands- og fylkesgjennomsnittet. Dette fordi vi har en stor andel heltidsbønder med sau, i motsetning til på landsbasis hvor saubruk ofte er deltidsbeskjeftigelse.

Nedenfor er hentet tall fra Landbruksplan for Oppdal (2000, rullert 2002) og Beiteplan for Oppdal (2001) for å synliggjøre sauens betydning i bygda Oppdal.

Fig. 1 : Utvikling i saueholdet, antall vinterfora dyr perioden 1991 – 2002.

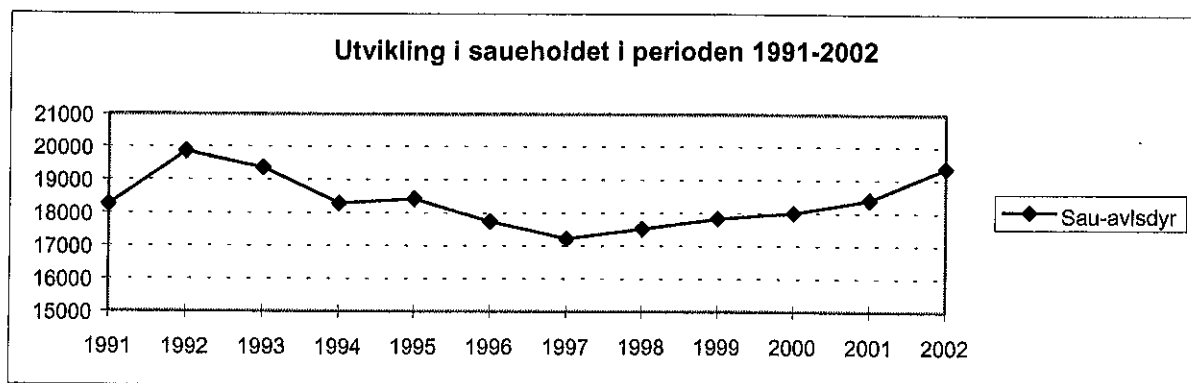
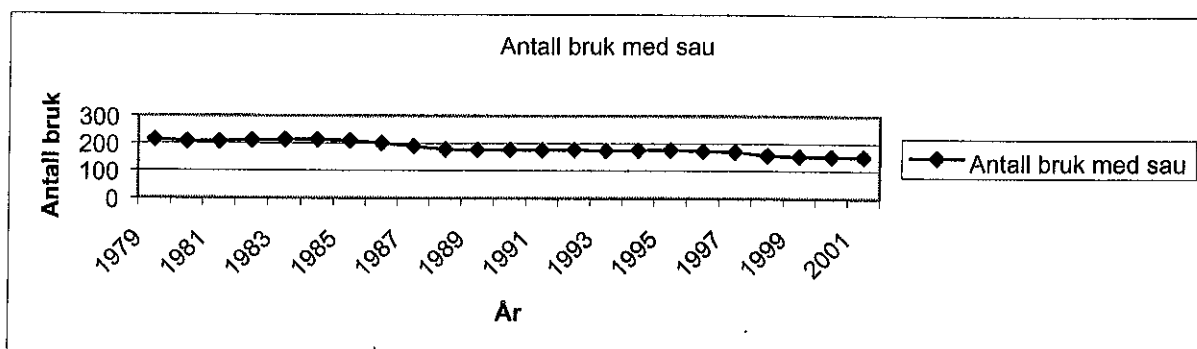
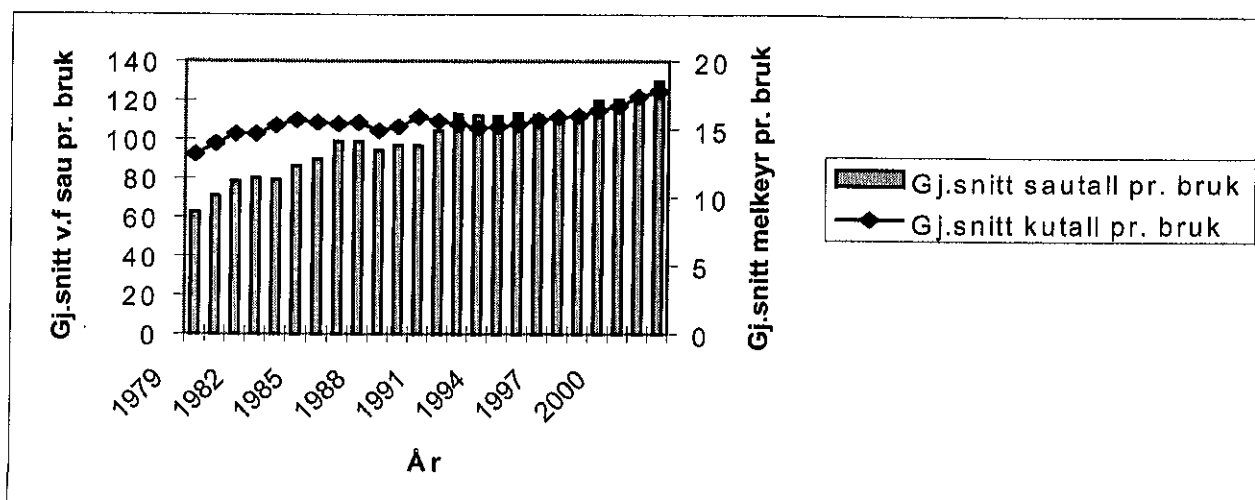

Fig. 2: Antall gardsbruk m. sau, perioden 1979 - 2002

Saueholdet har vært nede i et lavere antall noen år, dette er nå oppadgående. Avlstdyrantallet var i underkant av 20.000 i 1992, gikk ned til omlag 17.500 i 1997 og er pr. 31.12.01 på i overkant av 19.000.

Fig. 3: Middelverdier – sautall pr. bruk og kutall pr. bruk i Oppdal 1979 – 2001.

En gjennomsnittlig saubesetning i Oppdal har i 2002 så mange som 128,3 vinterfora sau. Tallene for Sør-Trøndelag er 59,4 vfs og hele landet 47,3 vfs .

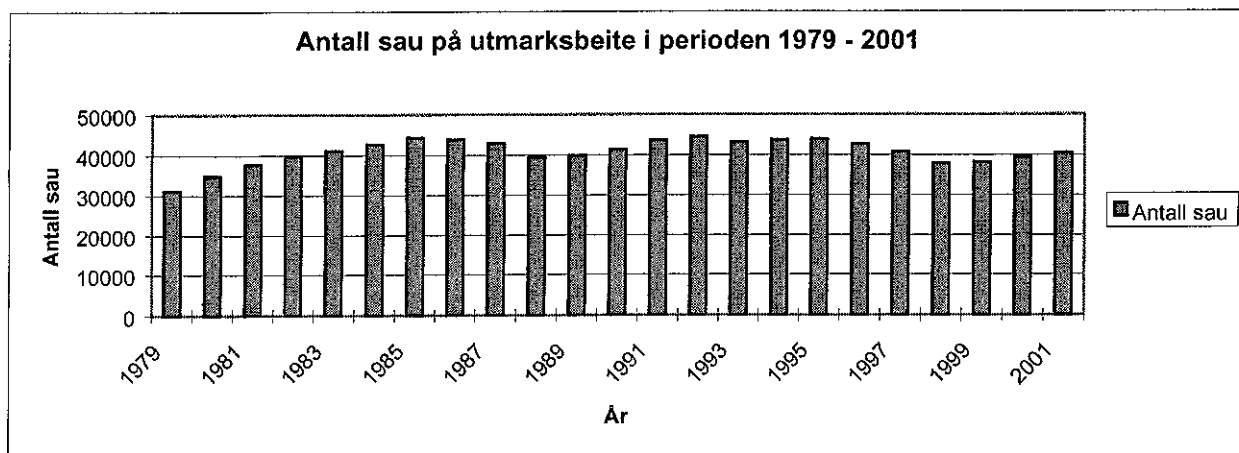
Verdisetting av beitet.

Beiteverdien på ulike arealtyper vil variere sterkt. Norsk Sau- og Geitavlslag har beregnet at den nyttbare avkastninga for sau på fjellbeite vil variere mellom to føreheter pr. da på mindre gode fjellbeiter til opptil sju føreheter pr. da på svært gode fjellbeiter. Verdien er tilnærmet null i områder med ekstra magert/tynt jordsmonn, tett skogbestand eller høgfjell.

Med dagens driftsopplegg for sau høstes 30-50% av årsfôret i utmarka. En effektiv utnyttelse av utmarksressursene fører til at produksjonsgrunnlaget på et bruk med sau nærmest kan bli doblet.

Ved at en høster av en fornybar ressurs som ellers ikke ville bli utnyttet, medvirker dette i sterk grad til å opprettholde bosetting og sysselsetting i Oppdal. Beitingen bidrar også sterkt til å opprettholde kulturlandskapet i dal- og fjellområdene. Verdien av kulturlandskapet i forhold til ivaretaking av biologisk mangfold er høyt. Undersøkelser har vist at et område med middels beitetrykk har høyere antall arter (vegetasjon, sopp m.m.) enn områder uten beiting.

Fig. 4: Antall sau på utmarksbeite, perioden 1979 – 2001.

Antallet sau sluppet på utmarksbeite har de siste 23 årene økt fra omlag 31000 sau i 1979 til omlag 42400 sau i 2002. I to perioder har antallet vært nært opptil 45.000 sau. Dette viser det potensialet utmarksbeite i kommunen har i form av beitemuligheter.

Verdisetting av beitet gjøres enklest i form av beregning av fôropptak, ull- og kjøttproduksjon:

Tabell 1: Dersom beitetida settes til 100 dager (60 for kyr) og fôropptak for sau er 1 førehet (ffe) pr. dag, for ungdyr 3 ffe og for ku/hest 5 ffe får en følgende verditall for Oppdal. Beregningsgrunnlag er dyretall fra beitesesongen 2000.

Ant. dyr	Ant. føreheter	Verdi pr. ffe	Faktisk verdi
42000 sau og lam	100 dg x 1 ffe	Kr. 2,50	10.500.000
2500 ungdyr	100 dg x 3 ffe	Kr. 2,50	1.875.000
360 kyr i sætring	60 dg x 5 ffe	Kr. 2,50	270.000
55 hest	100 dg x 5 ffe	Kr. 2,50	68.750
SUM	4.820.800 ffe		Kr. 12.713.750

Dersom vi regner om denne mengden fôr til areal i dekar, tilsvarer dette et jordstykke på ca 16.000 daa. Totalt areal fulldyrka jord i Oppdal er 44.700 daa.

Ullproduksjon:

Ett gjennomsnittslam har ca 1,3 kg ull om hausten, og en voksen sau ca 2,2 kg haustull. Markedsprisen for ull ble i 2000 satt til kr. 45,90 pr. kg. For Oppdals sauetall høsten 2000 blir dette en kroneverdi på 3,3 millioner.

Kjøttverdi:

Produsert kjøttverdi på en sesong er vanskeligere å beregne.

I år 2000 ble det slakta 15.900 lam i Oppdal til en førstehandsverdi av ca kr. 13.millioner.

Det ble også slakta 9 geiter og 2572 storfe, hvor mange av disse som har hatt en vesentlig del av kjøttproduksjonen i utmarka er ikke undersøkt.

Samla direkte produksjonsverdi i utmarka i Oppdal – av beite, ull og lamkjøtt blir totalt ca kr. 28,3 millioner.

Saueholdet i Oppdal og sysselsettingseffekt:

Norsk Institutt for landbruksforskning (NILF) har statistikk-materiale fra 1999 fra gardsbruk med saudrift. Bruksstørrelsen er i snitt 100 vinterfora sau i NILF sitt materiale (Oppdal har et snitt på 128).

Arbeidsinnsats i bruket – familien	1732 timer (tilsvarer 0,9 årsverk)
Arbeidsinnsats – leid hjelp	280 timer (tilsvarer 0,15 årsverk)
Samlet sysselsetting pr. bruk	2012 timer (1,05 årsverk)

I tillegg kommer sysselsetting innen slakteri, transport, felleskjøp, utstyrsprodusenter m.m. Sysselsettingsmultiplikator settes til 2,2 for å dekke opp disse øvrige årsverk.

151 gardsbruk m. sau x 1,29 årsverk x 2,2 øvrige årsverk = 429 årsverk

Saueholdet i Oppdal tilsvarer dermed en arbeidsplass med 429 ansatte – en forholdsvis stor bedrift.

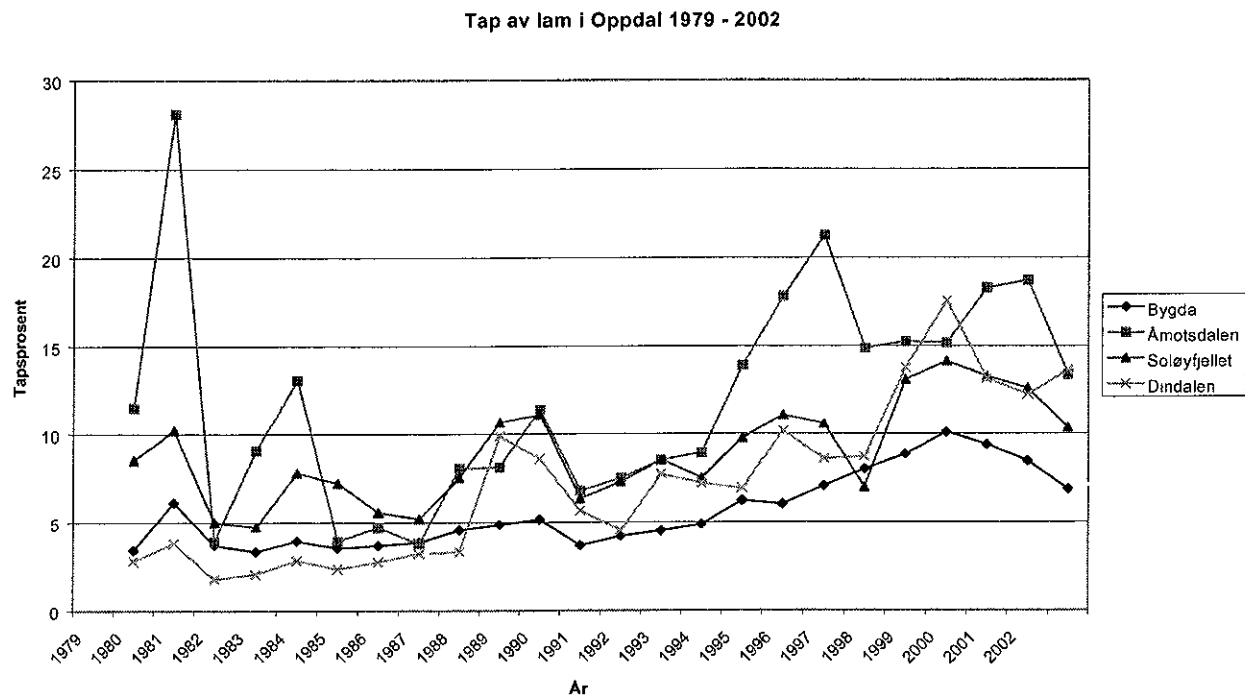
NILF beregnet et gjennomsnittlig driftsoverskudd pr. bruk i 1999 på kr. 85.000. I tillegg kommer overskudd fra skogbruk eller andre tilleggsnæringer. På landsbasis utgjorde tilleggsnæringen et driftsoverskudd på kr. 35.000,- pr. bruk.

Til sammen for Oppdals 151 bruk utgjør dette 13 millioner i driftsoverskudd på saudelen av gardsbruket og 5 millioner innen tilleggsnæringer/skog.

TAP AV DYR PÅ BEITE

De siste 10 - 13 år er tap av dyr på beite blitt et vesentlig problem for næringen. Det er i hovedsak jerv som er skadevolder, et dyr som har økt mye i antall i Oppdal i denne perioden.

Fig. 5. Utviklingen i tap av lam i kommunen i perioden 1980 – 2002.

Beiteområdene Dindalen, Åmotsdalen og Soløyfjellet er tatt med spesielt i tillegg til bygda totalt, fordi det i dette området har vært spesielt høye tapstall over lengre tid. Disse tre beiteområdene var også fram til beitesesongen 2002 en del av kjerneområdet for jerv i Sør-Norge.

Det er fra veterinærhold/dyrehelsetilsyn sagt at over 4 % i tap er å regne som kritisk grense. Bygda sett under ett har i årene 1989-90 og siden 1993 ligget over denne 4%-grensen i lammetap. For enkeltområdene har lammetapet vært helt oppe i 22 %. Tapene varierer også innen det enkelte beiteområdet, slik at det alltid er enkeltbesetninger som belastes verre enn andre. I Soløyfjellet beitelag har ei av besetningene hvert år de siste 12 åra hatt tap av lam på mellom 25 – 54 %, dette gir håpløse forhold å drive under og vi i forvaltningen er forundret over at saueeierne orker å holde ut. Antall brukere har sunket med 30 stk i perioden 1986-1990 og ytterligere 20 stk fra 1997-2000. Spesielt den siste perioden der eierne la opp skyldes frustrasjon og problemer i forhold til store tap i besetningene.

De tre siste årene har tapene vist en nedgang, bygda sett under ett. Ut i fra hvilke områder tapene nå uteblir ser vi en klar sammenheng mellom uttak av jerv under lisensjakt de to siste år og reduserte tap i sauebesetningene i disse områdene.

Beitelaga har i denne 13-års-perioden vært med på mange forskjellige opplegg med tapsforebyggende tiltak som formål. Foreløpig har ingen virket – med unntak av å ta ut skadegjørere.

FORVALTNING AV JERV

I St.meld. nr. 35 (1996 – 1997) Om rovviltforvaltning er det et overordna mål å sikre levedyktige bestander av de fire store rovdyrene i Norge, *samtidig* som man skal opprettholde et aktivt jordbruk som skal ha anledning til å høste av utmarksbeitet med sau og rein.

Det Sør-Norske kjerneområdet for jerv ble opphevet med virkning fra 01.04.02. I den forbindelse ble også bestandsmålet (grensa for når bestandsreducerende tiltak kan iverksettes) økt fra 8 – 10 ynglinger til 10 – 15 ynglinger i Sør-Norge.

I forbindelse med oppheving av kjerneområdet er det i St.prp. nr 1 (2001 –2002) også understreket at jerv i Sør-Norge skal forvaltes aktivt ut fra konfliktnivået i forhold til sau i utmark.

I siste møte i Regionrådet for Midtre Gauldal, Rennebu og Oppdal ble spørsmålet om den framtidige rovviltforvaltningen drøftet. Oppdal kommune ble bedt om å utarbeide et felles brev som kan sendes Miljøverndepartementet som innspill fra Regionrådet. Utkast til brev er vedlagt saken.

Landskaps-/miljøhensyn

Saken er av avgjørende betydning for den framtidige forvaltningen av store rovdyr i Norge.

Vurdering

Saueholdets betydning i Oppdal

Saueholdets betydning for Oppdal er grundig dokumentert i saksinnledningen. Dette gjelder både økonomi, sysselsetting og høsting av utmarksressurser. Videre må understrekes at saueholdet er avgjørende for å kunne opprettholde det åpne kulturlandskapet som kjennetegner Oppdal, og det biologiske mangfoldet knyttet til denne landskapstypen.

Overordna mål med rovviltforvaltningen

Som en konsekvens av det overordna målet i Rovviltmeldingen fra 1997 er det lagt opp til å ha både rovdyr og bufe i samme områder. Skade er forsøkt avverget gjennom utprøving og iverksetting av en rekke forebyggende tiltak. All erfaring viser imidlertid at det ikke er praktisk mulig å unngå tap av bufe i utmark i områder med bestander av store rovdyr. I Oppdal har tapene de siste årene gått ned i områder der det under lisensjakta er felt jerv. Det faktum at det har vært, er, og vil bli en sammenheng mellom tettheten av store rovdyr og tap av bufe i utmark må det tas hensyn til ved fastsetting av nye mål for rovviltforvaltningen. Det må legges opp til en strategi med lav tetthet av store rovdyr i områder med mye beitende bufe. Dette synes det, når det gjelder jerv, å være lagt opp til St.prp. nr. 1 (2001 – 2002). En konsekvens av dette vil være at jervbestanden i Snøhettaområdet må reduseres.

Bestandsmål for jerv

I forbindelse med oppheving av kjerneområdet for jerv i Sør-Norge ble bestandsmålet økt fra 8 – 10 ynglinger til 10 – 15. Så langt er det ikke gitt noen god begrunnelse for hvorfor denne økningen er nødvendig. Dersom det gikk an å ha en levedyktig stamme med 8 – 10 ynglinger *med* kjerneområdet, bør det også gå an *uten* kjerneområdet. Bestandsmålet på 8 – 10 ynglinger bør etter dette ikke økes.

Aktiv forvaltning

Det er av avgjørende betydning at forvaltningen er i forkant av utviklingen, ikke ligger på etterskudd slik som i dag. Eksempelvis foregår bestandsregistrering av jerv (hireregistrering) i april og utover våren så langt snøforholdene tillater det. Registreringene følges opp med kontroll på barmark. Bestandsestimatet er dermed ikke klart før utpå høsten. Dersom uttak av hi skal benyttes som skadeforebyggende tiltak, må dette foregå om våren. Da holder det ikke at man, som Oppdal kommune gjorde i 2002, får svar på søknad om hiuttak sent på høsten. Rent praktisk må bestandsestimatet fra foregående år benyttes for å ta stilling til hiuttak året etter. Hiuttak er svært effektivt for å redusere skadene, og må benyttes aktivt i skadebelastede områder som eksempelvis Oppdal.

Lisensjakt

Mye tyder på at lisensjakt kan bli en effektiv måte å ta ut det antall jerv som er bestemt. Innvendingen mot lisensjakt er bl.a. at kvoten tildeles over et stort område, og at det dermed blir tilfeldigheter som avgjør hvor dyrene felles. For å oppnå mer presisjon i forvaltningen med sikte på å ta ut dyr i områder med størst skadepotensiale, må lisensjakten erstattes med at eksempelvis Statens Naturoppsyn (SNO) får ansvaret for å ta ut kvoten. En annen mulighet vil være å innføre en kvotejakt, der kvoten tildeles i områder med store tap av bufe. Jakttidsstart må i tilfelle være sammenfallende med starten på villreinjakta.

Skadefelling

Ordningen er i dag slik at når det etter søknad gis tillatelse til felling ved akutt skade, må kommunen oppnevne et jaktlag som skal utføre arbeidet. Jaktlaget må gjøre dette uten noen form for godtgjørelse. Skadefelling må være statens ansvar og utføres av SNO, eventuelt sammen med andre betalte jegere.

Brev fra Regionrådet til Miljøverndepartementet

Brevet inneholder i hovedsak de samme punktene som rådmannens innstilling til kommunestyret i denne saken. Brevet er ikke drøftet med de andre kommunene. Gitt at det ikke blir vesentlige endringer bør kommunestyret gi ordføreren fullmakt til å undertegne brevet på vegne av Oppdal kommune.

Rådmannens kommentarer

Rådmannens tilråding:

Saksdokumenter forelå som nevnt i saksinnledningen.

Kommunestyret gjør slikt vedtak

1. Kommunestyret vil under henvisning til saksinnledningen understreke den store betydningen saueholdet har i Oppdal. Dette gjelder både i forhold til økonomi, sysselsetting, utnytting av utmarksbeite og bevaring av kulturlandskapet med dets biologiske mangfold.
2. På bakgrunn av erfaringene med forvaltning av store rovdyr basert på målene i St.meld. nr. 35 (1996 – 1997), vil kommunestyret be om at det nå fastsettes realistiske mål. Det må legges opp til en forvaltning som gjør det mulig å utnytte beiteressursene i utmarka i områder der dette er av stor betydning, slik tilfellet er bl.a. i Oppdal. Dette innebærer at bufe og store rovdyr må skilles i tid og rom.
3. Bestandsmålet for jerv i Sør-Norge må ikke overstige 8 – 10 ynglinger.
4. Det må skapes rom for å gjennomføre en aktiv forvaltning der man tar i bruk effektive tiltak for å holde bestanden av jerv på det ønskede nivået. Eksempelvis bør uttak av hi benyttes for redusere bestanden i områder med store og vedvarende tap av bufe.
5. Lisensjakta må erstattes med en ordning der Statens naturoppsyn får ansvaret for å ta ut den tildelte kvoten i bestemte områder. Dette vil gi et mer presist uttak kanalisert til områder med store skadeproblem. Alternativt kan det innføres kvotejakt der kvoten tildeles spesifikt til områder med stort skadeomfang. Jakttidsstart må i tilfelle følge jakttida på villrein.

6. I akutte skadesituasjoner der det gis fellingstillatelse må staten ta ansvaret for at skadegjørere blir felt. Dette kan gjøres ved bruk av Statens Naturoppsyn eller andre betalte jegere.
7. Kommunestyret gir, under forutsetning av at innholdet ikke endres vesentlig i forhold til vedlagte utkast, ordføreren fullmakt til å undertegne brevet på vegne av Oppdal kommune.

Behandling i Kommunestyret - 18.12.02:

Forslag fra AP v/ Olav Bjørndal:

Nytt punkt: Norge har et spesielt ansvar for bevaring av de siste restene av den europeiske villreinen. Rovdyrmeldingen må gi klart uttrykk for at en ved konflikt rovdyr – villrein skal nytte føre-var-prinsippet for å sikre levedyktige bestander av villrein.

Forslag fra SP v/Ola A.Aune og Venstre v/Odd Gunnar J.Hoel:

Saksdokumenter forelå som nevnt i saksinnledningen.

Kommunestyret gjør slikt vedtak:

1. Kommunestyret vil under henvisning til saksinnledningen understreke den store betydningen saueholdet har i Oppdal. Dette gjelder både i forhold til økonomi, sysselsetting, utnytting av utmarksbeite og bevaring av kulturlandskapet med dets biologiske mangfold.
2. På bakgrunn av erfaringene med forvaltning av store rovdyr basert på målene i St.meld.nr.35 (1996-1997), og spesielt vedtaket om at rovviltstammene ikke skal føre til tap av beiterett eller nedlegging av bruk, vil kommunestyret be om at det nå fastsettes realistiske mål. Det må legges opp til en forvaltning som gjør det mulig å utnytte beiteressursene i utmarka i områder der dette er av stor betydning, slik tilfellet er bl.a. i Oppdal.
- 3a. Bestandsmålet for jerv i Sør-Norge må ikke overstige 8 - 10 ynglinger.
- 3b. Utafor kjerneområdet for bjørn skal beitedyr ha fortrinnsrett i forhold til skadegjørere.
- 3c. Det må ikke etableres ynglende bestander av ulv i Norge.
- 3d. Bestanden av gaupe må reguleres i forhold til skadeomfang (se pkt. 4).
4. Det må skapes rom for å gjennomføre en aktiv, tapsbasert forvaltning der man tar i bruk effektive tiltak for å holde bestandene av rovdyr på de ønskede nivå. Når tap av dyr, inkludert rovviltskader, overstiger normaltapet med +4% i 2 påfølgende år i et beiteområde, skal det settes inn effektive tiltak, herunder tiltak som reduserer den skadevoldende rovviltbestanden i disse konkrete kriseområdene.
5. Jakt på rovdyr må kombineres med en ordning der Statens Naturoppsyn får ansvaret for å ta ut den del av kvoten som ikke blir felt under jaktperioden. Jaktidsstart må følge jakttida for hjortevilt.
6. Det må etableres virkemidler som gjør at den enkelte næringsutøver ikke lider økonomisk tap pga. rovdyr.

7. Det må opprettes beiteutvalg i den enkelte kommune. Disse må ha en avgjørende rolle i forvaltningsarbeidet.
8. I akutte skadesituasjoner der det gis fellingstillatelse, må staten ta ansvaret for at skadegjørere blir felt. Dette kan gjøres ved bruk av Statens Naturoppsyn.
9. Kommunestyret gir ordføreren fullmakt til å undertegne brevet fra Regionrådet på vegne av Oppdal kommune, under forutsetning at dette i innhold ikke avviker vesentlig fra vedtaket i innværende sak.

Vedtak i Kommunestyret - 18.12.02:

O. Bjørndals tilleggsforslag ble enst. vedtatt.

Forslag fra O.A. Aune og O.J. Hoel ble enst. vedtatt.

Rett utskrift bekreftes:
Oppdal kommune, 23.12.02

Marta Ottvad

Marta Ottvad
sekr.